דחוור אפיה שקל באצבעתיה אנח ליה בפומיה א"ל אפסדת לסעודתא דמלכא אמרו ליה אמאי תיעביד הכי אמר להו מאן דעביד הכי פסיל למאכל דמלכא אמרו ליה אמאי אמר להו דבר אחר חזאי ביה בדקו ולא אשכחו שקל אצבעתיה אנח עליה אמר להו הכא מי בדקיתו בדקו אשכחו אמרו ליה רבנן מ"ט סמכת אניסא אמר להו חזאי רוח צרעת דקא פרחה עילויה: ההוא רומאה דאמר לה לההיא איתתא מינסבת לי אמרה ליה לא אזיל אייתי רימני פלי ואכל קמה כל מיא דצערי לה בלעתיה ולא הב לה עד דזג לה לסוף אמר לה אי מסינא לך מינסבת לי אמרה ליה אין אזיל אייתי רימני פלי ואכל קמה אמר לה כל מיא דצערי לך תוף שדאי תוף שדאי עד דנפקא מינה כי הוצא ירקא ואתסיאת: ועושה בצמר: בצמר אין בפשתים לא מתני' מני ר' יהודה היא דתניא [א]אינו כופה לא לעמוד לפני אביו ולא לעמוד לפני בנו [ב]ולא ליתן תבן לפני בהמתו אבל כופה ליתן תבן לפני בקרו רבי יהודה אומר [ג]אף אינו כופה לעשות בפשתן מפני שפשתן מסריח את הפה ומשרבט את השפתים והני מילי בכיתנא רומאה: ר' אליעזר אומר אפילו הכניסה לו מאה שפחות: אמר רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה הלכה כרבי אליעזר אמר רבי חנינא בריה דרב איקא [א]שפוד שפחות וגומות רב מלכיו בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיא רב פפא אמר מתניתין ומתניתא רב מלכיא שמעתתא רב מלכיו וסימנך מתניתא מלכתא מאי בינייהו איכא בינייהו שפחות: רשב"ג אומר וכו': היינו תנא קמא איכא בינייהו דמיטללא בגורייתא קיטנייתא (א) ונדרשיר: **מתני'** [ב]המדיר את אשתו מתשמיש המטה ב"ש אומרים שתי שבתות [ד]בית הלל אומרים שבת אחת התלמידים יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות שלשים יום הפועלים שבת אחת העונה האמורה בתורה הטיילין בכל יום הפועלים שתים בשבת החמרים אחת בשבת הגמלים אחת לשלשים יום הספנים אחת לששה חדשים דברי רבי אליעזר: **גמ'** מ"ט דב"ש גמרי מיולדת נקבה ובית הלל גמרי מיולדת זכר וב"ה נמי נגמרו מיולדת נקבה אי מיולדת גמרי לה הכי נמי אלא ב"ה מנדה גמרי לה במאי קמיפלגי מר סבר מידי דשכיח ממידי דשכיח ומר סבר מידי דהוא גרים לה ממידי דהוא גרים לה [ג]אמר רב מחלוקת במפרש אבל בסתם דברי הכל יוציא לאלתר ויתן כתובה ושמואל אמר [ה]אפי' בסתם נמי ימתין שמא ימצא פתח לנדרו הא פליגי בה חדא זימנא דתנן [ד]המדיר את אשתו מליהנות לו עד שלשים יום יעמיד פרנס יותר מכאן יוציא ויתן כתובה ואמר רב לא שנו אלא במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה ושמואל אמר אפי' בסתם נמי ימתין שמא ימצא פתח לנדרו צריכא [ה]דאי איתמר בהא בהא קאמר רב משום דלא אפשר בפרנס אבל בההיא דאפשר בפרנס אימא מודי ליה לשמואל ואי איתמר בההיא בהך קאמר שמואל אבל בהא אימא מודי ליה לרב צריכא: התלמידים יוצאין לתלמוד וכו': ברשות כמה [ו]כמה דבעי

אורחא

דחוור אפיה. פניו זועפים שנתאוה למאכל: **א"נ.** אטורנגא לרב אשי: **אפסדתא לסעודתא.** לא יאכל המלך מעתה: **אמרו לו.** שוטרי המלך אמאי תעביד הכי: **אמר להו.** רב אשי: **דעביד הכי פסיל למיכל למלכא.** העושה מאכל כזה אין ראוי שיאכל המלך מאכל מידו: **דבר אחר חזאי ביה.** בשר של חזיר מצורע ובלשון לעז קורין לו שורשמי"ן: **שקל אצבעתיה.** רב אשי שקל אצבעתיה דקפילא: **אנח עליה.** על אחת החתיכות: **אנחיריה** לא גרסי': **הכא מי בדקיתו.** כלומר בדקתם את חתיכה הזו: **בדקו אשכחו.** נס נעשה לו: **דפרחה עילויה.** דמר זוטרא: **פלי.** מבקע. והרבה יש לו דומים במסכת נדה (דף כא:) דפלי פלויי: **מיא דצערי.** רוק שגדל בתוך הפה מחמת קיוהא דבר הנאכל בפניו ואינו אוכל ממנו: **עד דזג.** נפחו פניה וכריסה ונעשו כזכוכית שכן דרכי הנפוחים: **תוף שדאי.** רקקי והשליכי: **לעמוד.** לשרת: **בהמתו.** סוס וחמור שהן מזויינין [ו] וזוהלים לרביעה אבל בקר אינו להוט אחר רביעת אשה ואין יצרו ניכר כל כך לפיכך אין אשה נכסית לו. ואני שמעתי בקרו נקבות בהמתו זכרים (ב): **משרבט.** פושטן כמין שרביט עד שנעשין גדולות ובלשונינו נקרא אשא"ש ע"י שהיא צריכה לשרות החוט תמיד ברוק: **שפוד שפחות וגומות.** סימני הלכות הן. שפוד במסכת ביצה [ז] שפחות כאן גומות במסכת נדה [ח] בלורית במסכת עבודה זרה [ט] אפר מקלה במסכת מכות [י] גבינה במסכת עבודה זרה [כ] תלת מנייהו מתני' שפחות ובלורית וגבינה ותלת מנייהו שמעתת' ופרשינהו רב מלכיו ורב מלכיא: **רב פפא.** אסימנא דרב מלכיו פליג דקאמר שפחות רב מלכיו ליתא דכל מתני' ומתניתא דהכא רב מלכיא פרשינהו אבל שמעתתא דאמר ברב מלכיו מודינא לך: **וסימניך.** שלא תחליף בגירסא: **מתניתא מלכתא.** לגבי שמעתא הויא מתניתא מלכתא דהא מינה מותבינן תיובתא לשמעתא וסימניך מלכיא לשון נקבה אבל מלכיו לשון זכר: **היינו ת"ק.** רבי אליעזר מה לי לידי שעמום מה לי לידי זימה: **דמיטללא בגורייתא קיטנייתא ונדרשיר.** משחקת בכלבים דקים ושחוק שקורין אישקקי"ש. לידי זימה איכא לידי שיעמום ליכא דאין שיעמום אלא ביושב ותוהא ובטל לגמרי: **מתני' המדיר את אשתו.** כגון דאמר יאסר הנאת תשמישך עלי. אבל הנאת תשמישי עליך לא מיתסרא דהא משועבד לה דכתיב [שמות כא] ועונתה לא יגרע והכי מוקמינן בנדרים בפרק ואלו נדרים (דף פא:): **ב"ש אומרים שתי שבתות.** אם הדירה ב' שבתות תמתין ואם יותר יוציא ויתן כתובה: **הטיילין.** מפרש בגמרא [לקמן סב.]: **החמרים.** שיוצאין לכפרים להביא תבואה למכור בשוק: **הגמלין.** סוחרי חבילות ומביאין על הגמלים ממקום רחוק: **הספנים.** פורשין לים הגדול לקצווי ארץ: **גמ' מיולדת נקבה.** שהוא שבועיים מתטמאה: **נגמרו מיולדת נקבה.** כיון דאשכחן אורח ארעא לשהות כל כך אין לנו לכופו להוציא: ה"ג **אי מיולדת גמרי הכי נמי: מידי דשכיח.** כעס שכועס על אשתו ומדירה: **ממידי דשכיח.** נדות לאפוקי לידה דלא שכיח כולי האי: **מידי דהוא גרים לה.** נדר האיש גורם לה לשהות וכן לידה על ידו באה לה לאפוקי נדה דממילא ויש לנו ללמוד מן הדומה [אפילו לא שכיח כולי האי]: **אפי' בסתם נמי ימתין.** לב"ש שתי שבתות ולב"ה שבת אחת: **שמא.** בתוך הזמן ילמוד למצוא פתח חרטה לומר אדעתא דהכי לא נדרי ויתיר לו חכם נדרו: **מליהנות לו עד ל' יום.** קונם את נהנית לי עד ל' יום ולא הדירה מהנאת תשמיש דהא לא חייל משום דמשועבד לה וגבי מזונות נמי מוקמינן ליה לקמן (ד' ע.) באומר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך ופרנס משום דלא ספקא. ואית דמוקמא כגון שהוא מן הגמלי' או מן הספנים שאין לכופו בשביל תשמיש ולאו מילתא היא דהא מוקמא לקמן [סב:] אכולהו קתני מתני' לענין מדיר שבוע אחת: **יעמיד פרנס.** שיזון אותה והתם [ע:] פריך ואטו פרנס לאו שליחותיה עביד: תשמיש לא אפשר בפרנס: **ואי אתמר בהא.** (ג) מליהנות לו: **בהא אמר שמואל.** משום דאפשר בפרנס:

אורחא

לא ליתן תבן לפני בהמתו ולא ליתן תבן לפני בקרו. דשניהם אינה מחוייבת כדתניא בפרק בתרא דנדרים (דף פא:) דברים שבינה לבין אחרים אינו מיפר כיצד קונם שאני עושה לפי אבא לפי אביך לפי אחי לפי אחיך שלא אתן תבן לפני בהמתך שלא אתן תבן לפני בקרך אינו יכול להפר:

וה"מ בכיתנא רומאה. והא דדייקינן אמתני' בגמר אין בפשתים לא בכיתנא רומאה:

הלכה כר"א. והא דקי"ל [ל] בכ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו אין זה אותו שהיה בימי ר"א:

איכא בינייהו שפחות. אומר רשב"ם שפחות וכנגדה דהיינו אפר מקלה שהוא מימרא דתרווייהו בינייהו ניניהו ור"ת פי' דהא דקאמר מתני' ומתניתא רב מלכיא לא אתא לאפלוגי על מימרא של רב מלכיא אלא אתא למימר דכל מתני' ומתניתא רב מלכיא ולא רב מלכיו אבל [שמעתתא יש מהם רב מלכיו ויש מהם] נמי רב מלכיא וכן מוכח דקאמר וסימניך מתניתא מלכתא אבל משמעתתא לא נותן סימן:

התלמידים יוצאין שלא ברשות ל' יום והפועלים שבת אחת. פי' ר"י דאתא לאשמועינן דאף על גב דמנהגם היה ללמוד ולעשות מלאכה בעירם ועונה האמורה בתור' לתלמיד מע"ש לע"ש כדאמרי' בגמ' ולפועלים שתים בשבת כדקתני סיפא אפ"ה יכולים לשנות ממנהגם ולצאת תלמידים ל' יום ופועלים שבת אחת:

אלא

עין משפט נר מצוה

פז א מיי' פכ"א מהל' אישות הל' ג סמג לאוין מא טוש"ע אה"ע סי' פ סעי' ד:

פח ב מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סע"ו:

פט ג מיי' שם הל' א טור שו"ע שם סעי' א:

צ ד ה מיי' פי"ד שם הל' ו סמג לאוין פא טור ש"ע י"ד סימן רלה סעי' א וטוש"ע אה"ע סי' עו סעי' ט:

צא ו מיי' פט"ו שם הל' א סמג עשין מט טוש"ע אה"ע סי' עו סעי' ו:

תוספות רי"ד

ואית לי' קיוהא. אבוה בר איהי ומנימין בר איהי חד ספא מכל מינא ומינא וחד ספא (מכל) [מחד] מינא מר משתעי אליהו בהדיה ומר לא משתעי אליהו בהדיה: ועושה בצמר. צמר אין פשתן לא מתני' מני ר"י היא דתניא אינו כופה לא לעמוד בפני אביו ולא לעמוד בפני (א) אמו ולא ליתן תבן לפני בקרו פי' שורים שחורש בהן דטריחא מילתא וזילה לה אבל בהמתו או סוס או חמור שרוכב עלי' ולית בה טרחא יתירה ולא זילותא כופה ר"י אומר אינה כופה לעשות בפשתן מפני שהפשתן מסריח את הפה ומשרטט את השפתים. אמר אביי ובכיתנא דרומאי: ר"א אומר וכו' אמר רב מלכי' אמר ר"א ב"א הל' כר"א: **מתני'** המדיר את אשתו מתשמיש המטה בש"א שתי שבתות ובה"א שבת אחד. התלמידים יוצאים לת"ת שלא ברשות ל' יום מכאן לעונה האמורה בתורה הטיילים בכל יום הפועלים שתים בשבת החמרים אחד בשבת הגמלים אחד לל' יום הספנים א' לו' חדשים דברי ר"א פי' המורה כגון דאמר תיאסר הנאת תשמישך עלי אבל אם אמר הנאת תשמישי עליך לא מיתסרי דהא משועבד לה דכתיב ועונתה לא יגרע והכי מוקמי' לה בנדרים בפ' אלו מותרים: בש"א ב' שבתות: מ"ט דב"ש גמרי מיולדת נקבה וב"ה גמרי מידי דשכיח ממידי דשכיח: אמר רב מחלוקת במפרש אבל בסתם יוציא ויתן כתובה לאלתר ושמואל אמר אפילו בסתם לא יוציא שמא ימצא פתח לנדרו וקי"ל כשמואל

א) נראה שצ"ל בנו וכמו דאיתא בגמ'.

מוסף רש"י

שפוד שפחות וגומות רב מלכיו, בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיא. אלו שלש הלכות רב מלכיו אמרן ולא רב מלכיא, מפני שמועותיהן דומין זה לזה ויש שמחליפין שמועה של זה בשל זה, נתנו בהם סימן לסדר השמועות. שפוד הא דאמרן (ע' ביצה כח:) שפחות משנה היא בכתובות (כאן) גומות שמעתא היא ולא נאמרה על המשנה ולענין שתי שערות דאם נמצאו לה גומות של מקום שער אע"פ שאין שער גדולה היא וחולצת, דאין גומא אא"כ היה בה שער אלא שנשרו, בלורית במס' ע"ז, ועל ברייתא נאמרה הא דרב מלכיא לפרושא לברייתא, דת"ר כותי המסתפר מישראל כיון שהגיע לבלוריתו שומט את ידו מפני שהכותי כשהוא מסתפר מניחה לשם ע"ז, ואמר עלה וכמה אמר רב מלכיא שלש אצבעות לכל רוח ורוח לכל סבידותיה לא יגע, שאם יגלח וילך על הבלורית נמלא

מוסף רש"י (המשך)

מניח לו בלוריתו ותיקנה לו לשם ע"ז, אפר מקלה שמעתא היא במסכת מכות (כא.) אמר רב מלכיא לא יתן אדם אפר מקלה על גבי מכתו מפני שנראה ככתובת קעקע, גבינה אפירושא דמתניתין אתמר במסכת ע"ז (לה.) מפני מה אסרו גבינות במשנתנו ואמר רב מלכיא מפני שמחליקין פניה בשומן חזיר (ביצה כח:). **רב פפא אמר.** אסימנא דאתנח ברב מלכיא פליג רב פפא (שם). **מתניתין ומתניתא.** הנך דאיתמר אפירושא דמתניתין וברייתא, רב מלכיא, **שמעתתא.** הנך דאיתמר שמעתתא באפי נפשייהו ולא אפירושא דמתניתין, רב מלכיו (ע"ז כט. ובעי"ז מכות כא.) **ורב** פפא מחליף שפחות לרב מלכיא ואפר מקלה לרב מלכיו (נדה נב.) כלומר משנה דשפחות דאוקמא כרב מלכיו, רב מלכיא אמרה, ומתניתא דקאמר לאו דוקא, אלא דבסימנא דרב מלכיו ליתא מתני', ושמעתתא רב מלכיו ומה שנשאר מן השמעתות בסימנו של רב מלכיו, דהיינו שפוד וגומות, רב מלכיו אמרינהו, והיינו דקאמר איכא בינייהו שפחות, ולא קאמר שפחות ואפר מקלה אלא שפחות גרידא מגרעינן ודרב מלכיו כדקאי קאי (מכות כא.). **וסימנך מתניתא מלכתא.** משניות וברייתות עיקר הן, והיינו סימן מי ששמו דומה לנקבה מוקמינן כולהו מתנייתא דהוו נמי לשון נקבה אליביה, והיינו רב מלכיא ששמו דומה לנקבה, ומשמעותו של שם נמי משמע לשון מלכות, והיינו משניות וברייתות שהן עיקר ולא שמעתות (מכות כא.). **איכא בינייהו שפחות.** דמתניתין היא ומשוית ליה ברב מלכיו, לאו דידיה היא דכל מתניתין ומתניתא דאית בהו, רב מלכיא אמר פירושן, אבל שמעתתא דאמרת ברב מלכיו כגון שפוד וגומות דידיה ניניהו (ביצה כח:) ואית דמפרש איכא בינייהו שפחות ואפר מקלה דמשמע שפחות וכנגדה (מכות כא.). **המדיר את אשתו מליהנות לו.** אין הנאת תשמישו נאסר עליה דהא משועבד לה, הלכך בשביל תשמיש אין לנו לכופו להוציא וליתן כתובה, והנאת מזונות בגמרא פריך והא משועבד לה (לקמן ע.). **יעמיד פרנס.** שליח שיפרנסנה (שם).

מסורת הש"ס

א) מכות כא. ביצה כח: ע"ז כט. נדה נב., ב) עדיות פ"ד מ"י [לקמן עא.], ג) לקמן עא., ד) [לקמן ע.], ה) [שם עא. ע"ש], ו) בס"א: להוטים, ז) [דף כח:], ח) [דף נה.], ט) [דף כט.], י) [דף כא.], כ) [דף לה:], ל) [לקמן עז.],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ונדרשיר נ"ב פי' בערוך נדרשיר משחקת בקסמים: (ב) רש"י ד"ה בהמתו כו' זכרים. נ"ב וקשה דאיתא במס' תמורה דף ט. ממירים מן הבקר וכו' מן זכרים על נקבות דכתיב בהמה והכל בכלל כו' ושמא לשון תורה לחוד ולשון גמרא לחוד: (ג) ד"ה ואי אתמר בהא גבי מליהנות:

לעזי רש"י

שורשמי"ן [שורשימי"ץ].
(חזיר מצורע).
אשא"ש [אישיאו"ש].
חריץ לזרימה.
אישקקי"ש [אישייק"ש].
שחמט.

אורחא דמילתא כמה אמר רב חדש כאן וחדש בבית שנאמר [1] לכל דבר המחלקות הבאה והיוצאת חדש בחדש לכל חדשי השנה ור' יוחנן אמר חדש כאן ושנים בביתו שנאמר [2] חדש יהיו בלבנון שנים חדשים בביתו ורב נמי מ"ט לא אמר מההיא שאני בנין בית המקדש דאפשר ע"י אחרים ור' יוחנן מ"ט לא אמר מההיא שאני התם דאית ליה הרווחה א) אמר רב אנחה שוברת חצי גופו של אדם שנאמר [3] ואתה בן אדם האנח בשברון מתנים ובמרירות תאנח ורבי יוחנן אמר אף כל גופו של אדם שנאמר [4] והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת אל שמועה כי באה ונמס כל לב ורפו כל ידים וכהתה כל רוח וכל ברכים תלכנה מים ורבי יוחנן נמי הכתיב בשברון מתנים ההיא דכי מתחלא ממתנים מתחלא ורב נמי הכתי' ונמס כל לב ורפו כל ידים וכהתה כל רוח שאני שמועה דבית המקדש דתקיפא טובא ההוא ישראל ועובד כוכבים דהוו קאזלי באורחא בהדי הדדי לא אימצי עובד כוכבים לסגויי בהדי ישראל אדכריה חורבן בית המקדש נגיד ואיתנח ואפ"ה לא אימצי עובד כוכבים לסגויי בהדיה א"ל לאו אמריתו אנחה שוברת חצי גופו של אדם א"ל ה"מ מילתא חדתי אבל הא דשנן בה לא דאמרי אינשי דמלפי תכלי לא ב) בהתה: א הטיילין בכל יום: מאי טיילין אמר רבא בני פירקי א"ל אביי מאן דכתיב בהו [5] שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא ג) ואמר רב יצחק אלו נשותיהן של ת"ח שמנדדות שינה מעיניהם בעוה"ז ובאות לחיי העוה"ב ואת אמרת בני פירקי אלא אמר אביי כדרב דאמר רב כגון רב שמואל בר שילת דאכיל מדידיה ושתי מדידיה וגני בטולא דאפדניה ולא חליף ד) פריסתקא דמלכא אבביה כי אתא רבין אמר ב כגון מפנקי דמערבא ר' אבהו הוה קאי בי באני הוו סמכי ליה תרי עבדי איפחית בי באני מתותיה איתרמי לי' עמודא סליק ואסקינהו ר' יוחנן הוה קסליק בדרגא הוו סמכי ליה רב אמי ורב אסי איפחתא דרגא תותיה סליק ואסקינהו אמרי ליה רבנן וכי ה) מאחר דהכי למה ליה למיסמכיה אמר להו א"כ מה אניח לעת זקנה: והפועלים שתים בשבת: והתניא הפועלים אחת בשבת א"ר יוסי ברבי חנינא לא קשיא כאן בעושין מלאכה בעירן כאן בעושין מלאכה בעיר אחרת תניא נמי הכי ג הפועלים שתים בשבת במה דברים אמורים בעושין מלאכה בעירן אבל בעושין מלאכה בעיר אחרת אחת בשבת: החמרים אחת בשבת: אמר ליה רבה בר רב חנן לאביי איכפל תנא לאשמועינן טייל ופועל אמר ליה לא

אכולהו

אורחא דמילתא. דרך ארץ שלא ישא עליו חטא ואפי' הוא יכול לפתותה שתתן לו רשות: **לכל דבר המחלקות הבאה והיוצאת חדש בחדש.** בדברי הימים במחלקות שהיו עובדים את דוד כל מחלקות חדש. ואע"ג דמשמעותא דעניינא משמע שלא היה פורש מביתו אלא חדש אחד בשנה ואין ללמוד משם אלא חדש כאן וי"א חדשים בביתו רב קרא יתירא דהבאה והיוצאת דריש דהוה ליה למכתב המשרתים את המלך לכל דבר המחלקות חדשי השנה וכתב דבר המחלקות הבאה והיוצאת חדש בחדש לכל חדשי השנה משמע שהיו שתי מחלקות נכנס ומשרתים שמשרתים עם השאר זו ו' חדשים בדילוג וזו ו' חדשים בדילוג זו באה וזו יוצאה מדי חדש בחדש הרי חדש בבית המלך וחדש בביתו ואף כאן חדש בבית רבו וחדש בביתו: **ושנים חדשים בביתו.** האיש בביתו. שהרי ל' אלף איש היה המס וישלחם לבנונה עשרת אלפים בחדש כשמחליפין אלו הולכין עשרת אלפים אחרים ובחדש השלישי עשרת אלפים שלישי' נמצא שעמדו הראשוני' בביתם ב' חדשים וכן כולם בחלופיהם כך: **שאפשר ע"י אחרים.** לפי מנין החליפות כך היו עולים: **שאני התם דאית ליה הרווחה.** שהיו נהנים מבית המלך ואיכא רווח ביתא לפיכך מקבלת עליה שיהי' בבית המלך [חדש] אחד משני חדשים שכיון שיש לו שכר יש לה מזונות מרווחים ותכשיטין אבל ת"ת מצוה דיליה הוא: **אנחה שוברת כו'.** איידי דאיפלגו בה רב ורבי יוחנן בדרשא דקרא נקט לה נמי הכא: **מתנים.** באמצע הגוף: **דשנן בה.** הורגלנו בה כמו כיון דדש דש (גיטין דף נו:): **דמלפא תכלי לא בהתה.** אשה הלימודת לשכל בניה לקוברם אינה תמיהא ומפחדת במות א' מהם שכבר לימודת: **בני פירקי.** תלמידים שהרב מצוי להם בעירן ושונים פרקם ולנים בביתם: **מאן דכתיב בהן.** בשבילם נאמר לבעלי אומניות: **שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת.** למלאכת הרשות אוכלי לחמם בעצב כן יתן הקב"ה לידידו שנא למי שמנדד לכבודו ולמצותו שינה: **מנדדות שינה.** ממתינות את בעליהן שהן בבית רבם ושונים פירקם. אלמא בשעת שינה עודן בבית רבן ואת אמרת יש להן פנאי לעונה בכל לילה: **רב שמואל בר שילת.** מלמד תינוקות היה ומתפרנס מהן כדאמרי' בנערה שנתפתתה (לעיל נ.): **ולא חליף פריסתקא דמלכא אבביה.** אין שליח מלך פרס עובר על פתחו לשאול לו עבודת המלך שאין עין המלך עליו שאינו עשיר בעיניהם: **מפנקי דמערבא.** בני ארץ ישראל מעונגים במאכל ומשתה לכך הם בריאים ובעלי כח לתשמיש: **איפחית בי באני.** תחת המרחצאות יש חלל שהמים נופלים שם: **אסקינהו.** העלה את העבדים בידו אחת ובשניה היה מטפס ועולה בעמוד: **מאחר דהכי.** שבעל כח אתה: **אם כן.** שאתיש את כחי ולא יסמכוני: **מה אניח.** כח בעצמי להשתמש בו לעת זקנה: **בעירם.** שתים בשבת: **איכפל תנא לאשמועינן טייל ופועל.** תנא דסתם לעיל [סא:] המדיר את אשתו בית הלל אומרים שבת אחת אין לו לומר זאת לא בספן ולא בגמל ולא בחמר ולא בתלמידי חכמים שהרי ו) [אף החמר] עונתו אחת בשבת ובשביל יום אחד יוציא ויתן כתובה הרי עונתו משבעה לשבעה וכ"ש גמל וספן אין בכלל הזה אלא טייל ופועל העושה מלאכה בעירו שדרכו לשמש שתים בשבת:

אכולהו

אלא אורחא דמילתא במה. פי' בקונטרס שלא ישא עליו חטא ואפי' הוא יכול לפתותה וא"ת והיאך יצא ר"ע וכל הנהו דלקמן וי"ל דהתם בלא פתוי היו שמחות שהיו בעליהן הולכין ללמוד תורה ולהיות תלמידי חכמים ואדרבה אדעתא דהכי נשאו שילכו ללמוד תורה ונראה לר"י דאפועלים קאי ולא אתלמידים דהא אפי' שלא ברשות יוצאין לעולם ל' יום ויחזור לביתו יום אחד והכא קרא קאמר חדש בביתו או ב' חדשים למ"ד דאע"פ שהוא ברשות אלא אפועלים קאי וקרא נמי דמייתי בפועלים איירי וא"ת והיכי קאמר בסמוך שאני התם דאית להו רווחא פועלים דמתני' נמי אית להו רווחא וי"ל רווחא דהתם דמלאכת המלך נפיש: **שאני שמועת בית המקדש דתקיפא טובא.** וא"ת והא האי קרא דואתה בן אדם האנח בשברון מתנים גבי בהמ"ק כתיב דכתיב בתרי' והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת (להם) אל שמועה כי באה ונמס כל לב וי"ל דההוא קרא קודם חורבן כתיב וכן היה אומר נביא לישראל שהיה נאנח על שמועת בהמ"ק שעתיד ליחרב ואז ונמס כל לב מתוך האנחה שתהי' אחר החורבן על שמועת בית המקדש:

טיילין. על שם שדרכם בטולא דאפדנייהו:

מנדדות שינה מעיניהם. בתלמידים הלומדים בעירם קאי דאי בעיר אחרת אמאי מנדדות שינה הא אין דרך ליכנס בעיר בלילה: **והתניא הפועלים אחת בשבת.** מרישא דקתני הפועלים שבת אחת לא מצי למיפרך דרישא לאו בדין עונה מיירי אלא אדרבה אשמועינן דשרי לשנות ולבטל עונה ממה שהיה מנהגם תחלה אבל מברייתא פריך שפיר דאיירי בדין עונה האמורה בתורה ולא ביציאה שלא ברשות מדקתני אחת בשבת ולא קתני שבת אחת כמו במתני' ומשני דעושה מלאכה בעיר אחרת איירי והיה דרכם ומנהגם כך וא"ת מאי איריא כשמנהגם כך אפי' לשנות יכולין שבת אחת כדפרישית במתני' וי"ל דברייתא קמ"ל דאע"פ שמנהגם כך לעשות מלאכה בעיר אחרת אם רוצי' לשנות ולשהות יותר אין הרשות בידם ור"י בר' ברוך היה אומר דג' מדות בפועלי' דהעושין מלאכה בעירן שתים בשבת כדתנן במתני' וברייתא בעושין מלאכה בעיר אחרת וחוזרין בכל יום לביתם אחת בשבת לפי שיש להם טורח הדרך אבל אותם שאין חוזרין לביתם בין היה מנהגם בין לא היה כמו רישא דמתני' דקתני יוצאין שבת אחת משמע שהן כל ז' בחוץ וחוזרין בכל יום שמיני אבל ר"י לא פירש אלא ב' מדות שתים בשבת ואחת בשבת כדפרישנא:

רוצה

מסורת הש"ס

א) ברכות נח:, ב) [עי' פירושו בערוך ערך תכל ב'], ג) [בע"י הגדה ליומא סי' סז וביומא עז.], ד) [גי' הערוך דרוקא פי' חיל של מלך], ה) [גי' הערוך בערך חל ח' וכי מאחר דחיליה דמר כולי האי ל"ל למר למיסמכיה. יש נאל ידי תרגום אית חילא בידין], ו) [רש"ל],

◆

תורה אור השלם

1. וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִסְפָּרָם רָאשֵׁי הָאָבוֹת וְשָׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וְשֹׁטְרֵיהֶם הַמְשָׁרְתִים אֶת הַמֶּלֶךְ לְכֹל דְּבַר הַמַּחְלְקוֹת הַבָּאָה וְהַיֹּצֵאת חֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁ לְכֹל חָדְשֵׁי הַשָּׁנָה הַמַּחֲלֹקֶת הָאַחַת עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף: דברי הימים א כז א
2. וַיִּשְׁלָחֵם לְבָנוֹנָה עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים בַּחֹדֶשׁ חֲלִיפוֹת חֹדֶשׁ יִהְיוּ בַלְּבָנוֹן שְׁנַיִם חֳדָשִׁים בְּבֵיתוֹ וַאֲדֹנִירָם עַל הַמַּס: מלכים א ה כח
3. וְאַתָּה בֶן אָדָם הֵאָנַח בְּשִׁבְרוֹן מָתְנַיִם וּבִמְרִירוּת תֵּאָנַח לְעֵינֵיהֶם: יחזקאל כא יא
4. וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ עַל מָה אַתָּה נֶאֱנָח וְאָמַרְתָּ אֶל שְׁמוּעָה כִי בָאָה וְנָמֵס כָּל לֵב וְרָפוּ כָל יָדַיִם וְכִהֲתָה כָל רוּחַ וְכָל בִּרְכַּיִם תֵּלַכְנָה מַּיִם הִנֵּה בָאָה וְנִהְיָתָה נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים: יחזקאל כא יב
5. שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא: תהלים קכז ב

עין משפט
נר מצוה

צב א ב מיי' פי"ד מהל' אישות הל' א סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן עו סעי' א:

צג ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' ב:

◆

תוספות רי"ד

בדיני: הטיילים וכו'. כי אתא רב דימי אמר כגון מפנקי דמערבא: הפועלים וכו'. אמר ר"פ לאביי איכפל תנא לאשמועינן במדיר את אשתו טייל ופועל פי' דלא מתוקמא מתני' דקתני שבת א' אלא בטיילים ופועל דאי חמרין א' בשבת וכ"ש ספנין וגמלין ות"ח נמי א' בשבת א"ל